

Právní režim ochrany přírody a krajiny

JUDr. Jana Tkáčiková,
PhD.

Cíl právní úpravy

- Zajištění péče o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.

Ochrana přírody a krajiny - prameny právní úpravy -

- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy
- Zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy
- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

Kategorizace ochrany

- Společné prostředky ochrany
- Obecná ochrana
 - územní
 - druhová
- Zvláštní ochrana
 - územní
 - druhová

Společné prostředky ochrany

- Ochrana přírody a krajiny je veřejným zájmem.
 - Každý je povinen při užívání přírody a krajiny strpět omezení vyplývající ze zákona č. 114/1992 Sb.
- Omezení a zákaz činností
- Opatření ke zlepšování přírodního prostředí
 - Povinnost vlastníků a nájemců (primární)
 - Povinnost orgánů ochrany přírody (sekundární)
- Přístup do krajiny
 - veřejnost
- Vstup na cizí pozemky
 - orgány ochrany přírody a stráž přírody při výkonu oprávnění
- Právo na informace a účast veřejnosti

Obecná ochrana - územní

- **Územní systémy ekologické stability**
 - vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu
 - Vymezení a hodnocení provádějí orgány územního plánování a ochrany přírody
 - Ochrana je povinností všech vlastníků a uživatelů pozemků tvořících jeho základ
- **Významné krajinné prvky**
 - ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability
 - vznik ze zákona nebo registrací
 - Ochrana před poškozování a ničením
 - Zásahy jen na základě závazného stanoviska orgánu ochrany přírody
- **Krajinný ráz**
 - přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti
 - Souhlas orgánu ochrany přírody k činnostem snižujícím nebo měnícím krajinný ráz
- **Přechodně chráněné plochy**
 - s dočasným nebo nepředvídaným výskytem významných rostlinných nebo živočišných druhů, nerostů nebo paleontologických nálezů
 - vyhlášení na základě rozhodnutí orgánu ochrany přírody
 - Omezení využití území

Obecná ochrana - druhová

- Ochrana rostlin a živočichů před zničením, poškozováním, sběrem či odchytém
 - ochrana druhů
- Ochrana volně žijících ptáků
 - Zákazy
 - Odchylný postup
 - Rozhodnutí nebo opatření obecné povahy
 - Jiný veřejný zájem, stanovení podmínek
- Ochrana dřevin rostoucích mimo les
 - Ochrana před poškozováním a ničením
 - Povolení ke kácení, není-li stanoveno jinak
- Ochrana a využití jeskyní
 - Zákaz ničení, poškozování nebo úprav
 - Výjimka na základě rozhodnutí orgánu ochrany přírody
 - Převaha jiného veřejného zájmu nebo v zájmu jeskyně
- Ochrana paleontologických nálezů
 - Povinnosti toho, kdo rozpozná
 - Povinnosti vlastníka pozemku

Zvláštní ochrana - územní

- Zvláště chráněná území
 - přírodovědecky či esteticky velmi významná
- Kategorizace
 - Velkoplošná
 - národní parky
 - chráněné krajinné oblasti
 - Maloplošná
 - národní přírodní rezervace
 - přírodní rezervace
 - národní přírodní památky
 - přírodní památky

Společné prostředky ochrany zvláště chráněných území

- Základní a bližší ochranné podmínky
 - Zákazy
 - Činnosti vázané na předchozí souhlas
- Výjimky ze základních ochranných podmínek
 - při převaze jiného veřejného zájmu nebo v souladu se zájmy přírody
- Závazné stanovisko k některým činnostem dle stavebního zákona
 - v NP a CHKO
- Ochranná pásma před rušivými vlivy z okolí (s výjimkou CHKO)
 - Činnosti vázané na souhlas
- Plány péče o ZCHÚ
 - odborný a koncepční dokument
- Smluvní ochrana
 - Veřejnoprávní smlouva mezi vlastníky a orgánem ochrany přírody
 - Vymezení ochranných podmínek
 - Způsob péče
- Postup při vyhlášení ZCHÚ
 - Správní rozhodování o námitkách
 - Vyhlášení ve formě právního předpisu
 - Dle kategorie ZCHÚ

NATURA 2000

- celistvá evropská soustava území se stanoveným stupněm ochrany, která umožňuje zachovat přírodní stanoviště a stanoviště druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska ochrany nebo popřípadě umožní tento stav obnovit
- Evropsky významné lokality
 - Zvláštní územní ochrany
- Ptačí oblasti
 - Prolínání obecné druhové a územní ochrany

Zvláštní ochrana - druhová

- Památné stromy
 - Rozhodnutí orgánu ochrany přírody
 - Zákaz poškozování, ničení
 - Ošetřování se souhlasem orgánu ochrany přírody
 - Ochranné pásmo před škodlivými vlivy okolí
- Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů
 - kategorizace dle stupně ohrožení
 - kriticky ohrožené, silně ohrožené, ohrožené
 - základní a bližší ochranné podmínky
 - záchranné programy
 - prokázání původu x odebrání nedovoleně držených jedinců
 - výjimky ze zákazů, souhlas k některým činnostem
- Zvláště chráněné nerosty *in situ*

Státní správa

- Ministerstvo životního prostředí
 - Ministerstvo obrany
 - Česká inspekce životního prostředí
 - Krajské a obecní/újezdní úřady
 - Správy NP a CHKO
-
- Stráž přírody
 - fyzická osoba ustanovená, postavení úřední osoby
 - kontrola dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny
 - vymezená oprávnění

Odpovědnost

- Opatření k nápravě
 - obnovení původního stavu, naturální kompenzace
- Odebrání nedovoleně držných jedinců
- Odpovědnost za přestupek nebo jiný správní delikt
→ pokuta
- Trestněprávní odpovědnost
- Odpovědnost za náhradu škody
- Odpovědnost za škodu způsobenou vybranými zvláště chráněnými živočichy